

Lekarze specjaliści i lekarze dentyści specjaliści w roku 2015

**Romuald
Krajewski**

Od co najmniej kilku lat mówi się w mediach, że w Polsce jest mało lekarzy, jeszcze mniej lekarzy specjalistów i bardzo mało lekarzy dentyistów specjalistów, a pielęgniarek bardzo mało. Badania przeprowadzone przez okręgowe izby lekarskie wskazywały, że w licznych specjalnościach większość to lekarze starsi i że po zaprzestaniu wykonywania przez nich zawodu specjalistów będzie jeszcze mniej.

Czy tak jest rzeczywiście? Czy demografia specjalistów rzeczywiście daje powody do niepokoju? Czy problemem jest tylko ograniczony przez publiczny system dostęp do świadczeń? Aby na takie pytania odpowiedzieć, trzeba przyrzeć się, jak wygląda demografia lekarzy i lekarzy dentyistów obecnie wykonujących zawód, ilu ich przybywa, ilu ubywa i na tej podstawie można przewidywać, co czeka nas w następnych latach.

Takie analizy nie odpowiedzą na pytanie, ilu specjalistów „powinno być”. Tego po prostu nie wiemy, bo zapotrzebowanie zależy od podziału kompetencji pomiędzy specjalnościami i zawodami, organizacji pracy, zwyczajów, kontraktów. Można porównywać nasze wskaźniki z innymi krajami, ale nadal bardzo dużo będzie zależało od organizacji ochrony zdrowia. Badania potwierdzają jednak, że polscy pacjenci zdecydowanie oczekują, że będą leczeni przez specjalistów. Wiemy też o zmianach demograficznych społeczeństwa, które będą powodowały szybki wzrost zapotrzebowania na opiekę medyczną. Nawet jeżeli nie wiemy, ilu specjalistów potrzebujemy w poszczególnych dziedzinach, ogólnie już jest ich za mało, wkrótce będziemy potrzebowali ich więcej i jeżeli nic się nie zmieni, brak będzie coraz bardziej dotkliwy. Przede wszystkim dla pacjentów, ale i dla lekarzy, którzy już pracują bardzo dużo, często zdecydowanie za dużo.

Brak personelu to bardzo ważny problem systemu ochrony zdrowia. Wbrew medialnym sensacjom o tym, jak znakomicie powodzi się lekarzom i lekarzom dentyistom, Polska nie jest atrakcyjnym miejscem pracy w tych zawodach i prawo wykonywania zawodu w Polsce otrzymuje tylko około 90 lekarzy z zagranicy rocznie, w tym kilka osób z krajów UE. Za to wyjeżdża do pracy za granicą około 10 razy więcej. Musimy więc liczyć na siebie, na polskich lekarzy. Tym bardziej, że braki lekarzy występują już w licznych krajach, nawet w tych, które wydają się

nam bardzo atrakcyjnym miejscem pracy. Te kraje będą łatwo przyciągały lekarzy z krajów, w których praca nie jest atrakcyjna z jakiegokolwiek powodu (np. niezadowolające wynagrodzenia, biurokracja, trudności w rozwoju zawodowym, złe warunki pracy, roszczeniowość i obwinianie lekarzy za błędy złe zorganizowanego i niedofinansowanego systemu).

W dyskusjach o demografii środowiska lekarskiego zwraca się też uwagę na problemy związane z czasem pracy. W Polsce, podobnie do innych krajów Unii Europejskiej, zabezpieczenie potrzeb pacjentów byłoby niemożliwe, gdyby uczciwie stosować się do obowiązujących przepisów. Ale dla bezpieczeństwa chorych i pracowników normy czasu pracy na pewno będą coraz ściślej przestrzegane. W Polsce, tak samo jak w innych krajach, lekarze coraz mniej będą chętni pracować po 80-100 godzin tygodniowo. Duży udział kobiet i osób starszych wśród specjalistów także spowoduje skrócenie czasu pracy. W efekcie odczuwany brak specjalistów nasili się jeszcze bardziej.

OECD podaje, że w Polsce lekarzy jest 2,2 na 1000 osób przy średniej OECD wynoszącej 3,2. Czesi mają 3,6 a z krajów, w których pracuje dużo lekarzy z Polski w Niemczech wskaźnik ten wynosi 3,8, a w Wielkiej Brytanii 2,8. W obu tych krajach od 2000 r. lekarzy znacznie przybyło (w Niemczech 18%, w UK 43%), w Polsce według OECD nie przybyło i dane z rejestru dotyczące lekarzy wykonujących zawód to potwierdzają. OECD podaje, że w roku 2007 lekarzy dentyistów było w Polsce 0,35 na 1000 osób i również ta liczba jest znacznie mniejsza niż średnia OECD wynosząca 0,61.

Dane OECD wskazują na znany problem polegający na trudności w ustaleniu, na jakich danych należy się oprzeć. Polski samorząd lekarzy dysponuje bardzo dobrym rejestrem lekarzy i lekarzy dentyistów i na tych danych oparte są nasze opracowania. Wykazują one jednak stan rejestru, a nie

Różnice średniego wieku lekarzy specjalistów pomiędzy poszczególnymi specjalnościami są bardzo duże. Dlatego sytuację każdej specjalności należy rozpatrywać oddzielnie.

to, co członkowie izb lekarskich rzeczywiście robią. Na przykład nie mamy informacji, w jakiej specjalności pracują, jeżeli posiadają ich więcej niż jedną, czy udzielają świadczeń finansowanych przez NFZ, czy praktykują prywatnie, czy pracują w obu systemach, w jakim wymiarze czasowym. Takie dane są łatwiej dostępne na szczeblu lokalnym i na przykład Okręgowa Izba Lekarska w Gdańsku regularnie je publikuje. Różnice pomiędzy danymi z różnych źródeł mogą być znaczne, a dane pozornie sprzeczne, ale najczęściej wynikają z odmiennego charakteru gromadzonych informacji.

Lekarzy, którzy są specjalistami (czyli posiadają przynajmniej jedną specjalizację 2. stopnia albo tytuł specjalisty) albo posiadają specjalizację 1. stopnia, jest 102 437 i stanowią oni 79% wśród 128 906 lekarzy wykonujących zawód. Wśród lekarzy dentyistów jest to odpowiednio 15 162 i stanowią oni 44% z 34 850 lekarzy dentyistów wykonujących zawód. Lekarzy posiadających jedynie jedną lub więcej specjalizacji 1. stopnia jest 16 841, zaś lekarzy dentyistów 8871. Zgodnie z przyjętą powyżej definicją specjalisty nieobejmującą osób posiadających tylko specjalizację 1. stopnia, lekarzy specjalistów jest 85 596, zaś lekarzy dentyistów specjalistów jest 6291. 18 403 lekarzy posiada specjalizację 1. stopnia w jednej z dziedzin i specjalizację w innej (jednej lub więcej). Wśród lekarzy dentyistów takich osób jest 2828. Specjalizacji dwustopniowych od 2000 r. już nie ma i liczba specjalistów 1. stopnia będzie stale malała.

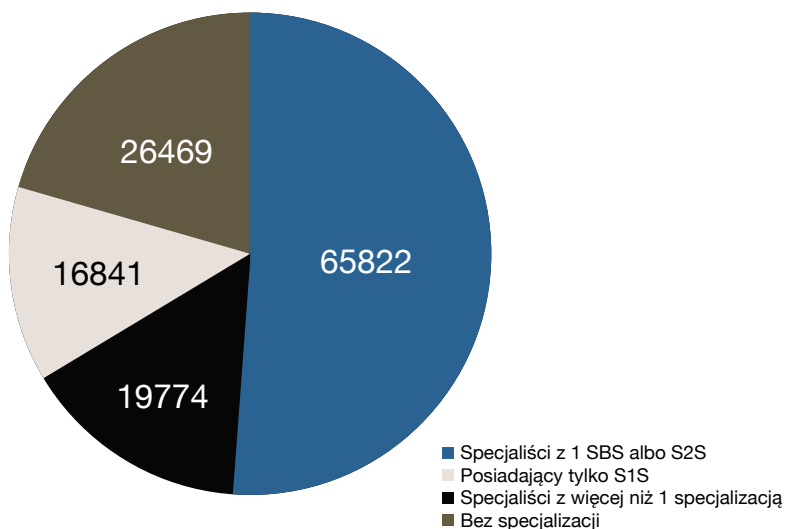
Część lekarzy i lekarzy dentyistów posiada więcej niż 1 specjalizację. Dlatego liczba posiadanych przez lekarzy specjalizacji i specjalizacji 1. stopnia wynosi 141 190, a przez lekarzy dentyistów 18 070. Wśród 85 596 lekarzy specjalistów 65 822 posiada tylko 1 specjalizację, a wśród 6291 lekarzy dentyistów specjalistów posiadających tylko 1 specjalizację jest 6034.

Ryciny 1 i 2 przedstawiają udział specjalistów i osób posiadających tylko specjalizację 1. stopnia w ogólnej liczbie wykonujących zawód. Wskazują one, że większość lekarzy posiada specjalizację podczas gdy wśród lekarzy dentyistów przeważają osoby bez specjalizacji. Zapewne wynika to przede wszystkim ze wspomnianego dużego zapotrzebowania na lekarzy specjalistów i z mniejszego znaczenia specjalizacji w praktyce stomatologicznej.

Średni wiek lekarza wykonującego zawód w Polsce wynosi 49,5 lat, zaś lekarza dentyisty 47,1 lat. Dla specjalistów wynosi on 54,5 lat zarówno wśród lekarzy, jak i lekarzy dentyistów. Orientacyjne porównanie wieku lekarzy wykonujących zawód z wiekiem społeczeństwa jest możliwe tylko dla grup wiekowych 25-70 lat i wskazuje, że lekarze są średnio o 2 lata starsi, a lekarze dentyści są średnio w takim samym wieku jak odpowiadająca tym grupom wiekowym populacja Polski. Różnice średniego wieku lekarzy specjalistów pomiędzy poszczególnymi specjalnościami są bardzo duże. Dlatego sytuację każdej specjalności należy rozpatrywać oddzielnie.

W następnych artykułach zostaną przedstawione dane o zmianach liczby lekarzy, lekarzy dentyistów i specjalistów oraz zmiany przewidywane w ciągu najbliższych 10-20 lat. Bardzo dobrze byłoby rozpocząć już teraz dyskusję o działaniach, które trzeba podjąć, aby odczuwany brak lekarzy i specjalistów przynajmniej nie zwiększał się. Demografia jest nieubłagana. Jeżeli nie podejmie się szybko działań, nie da się uniknąć efektów niekorzystnego profilu demograficznego, a każde podjęte działanie da efekty dopiero za 10-15 lat. Już przedstawione powyżej ogólne dane wskazują, że demografia środowiska lekarzy jest niekorzystna. Analizy zmian liczby lekarzy, które będą tematem następnego artykułu, potwierdzają to. Obawy o dostępność opieki lekarskiej i stomatologicznej oraz o bezpieczeństwo pacjentów są uzasadnione. ■

Ryc. 1. Lekarze wykonujący zawód

Ryc. 2. Lekarze dentyści wykonujący zawód

